

van de nieuwe wapens.¹ De grote bouwwerken in Noord-Frankrijk werden in augustus '43 door Geallieerde luchtverkenners ontdekt – die verkenners maakten ook foto's van talloze simpeler bouwwerken, een soort 'ski-schansjes', die, zo nam men terecht aan, als lanceerbanen gebruikt zouden worden; de meeste van die 'ski-schansjes' waren op Londen gericht, de overige (op het schiereiland Cotentin) op de havenstad Bristol. Al die doelen werden onophoudelijk aangevallen; daartoe werden van begin december '43 tot midden juni '44 niet minder dan 25 000 vluchten ondernomen.

Die vluchten hadden, zo schreven wij al in deel 7, in zoverre effect dat *General der Artillerie* Erich Heinemann, aan wie de operationele inzet van de V-wapens was toevertrouwd, eind december '43 tot de conclusie kwam dat men de grote bouwwerken en de 'ski-schansjes' niet zou kunnen gebruiken. Hij liet ze wel telkens herstellen, maar dat was misleiding. De assemblage van de V-1's verplaatste hij naar Duitsland en hij liet bij de Franse kust veel simpeler lanceerbanen aanleggen (ruim 40 bij het Nauw van Calais, ruim 20 op het schiereiland Cotentin) die zo goed gecamoufleerd waren dat ze vóór *D-Day* niet één keer werden gebombardeerd.

Na *D-Day* konden de lanceerbanen op het schiereiland Cotentin niet in gebruik worden genomen, maar die bij het Nauw van Calais wél. In de vroege ochtend van 13 juni, precies een week na *D-Day*, kwamen de eerste vier V-1's in Engeland neer, op de avond van de 15de werd de massale aanval ingezet: binnen achttien uur werden niet minder dan 244 V-1's gelanceerd. De Duitse propaganda buitte de inzet van het nieuwe wapen terdege uit, daarbij de suggestie wekkend dat het een beslissende keer in de oorlog teweeg zou brengen (dat werd in Nederland door alle 'foute' elementen maar al te graag geloofd) – in werkelijkheid bleef de uitwerking van de V-1's beperkt. Zeker, *Bomber Command* werd gedwongen een niet onaanzienlijk deel van zijn krachtsinspanning op de nieuwe lanceerbanen en de depots van de V-1's te richten (30% in de periode van *D-Day* tot eind augustus²), en ook werd in Londen schade aangericht en vielen er slachtoffers maar de keer in de oorlog bleef uit. Ca. de helft van

¹ De V-2's werden, gelijk in deel 8 verhaald, door concentratiekamp-gevangenen geassembleerd in grote onderaardse werkplaatsen in de Harz (concentratiekamp 'Dora'). Per 1 mei '44 waren 300 V-2's gereed maar toen ontdekte men dat de explosieve lading (ca. 1 ton) de neiging had, in de stratosfeer te ontploffen; het ontwerp moest opnieuw gewijzigd worden. ² In die periode werd 50% van de vluchten van *Bomber Command* ondernomen ter algemene steun aan Montgomery's troepen, 20% als